

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศชาติจะมีความก้าวหน้าและมั่นคงนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ "มนุษย์" การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นภาระที่ละเอียดอ่อน สลับซับซ้อนใช้ระยะเวลานาน และเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณลักษณะ มีความรู้ มีความสามารถเฉพาะในการดำเนินการพัฒนา

ครู เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม อารมณ์และเป็นผู้เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียน ซึ่งนับว่าเป็นการเตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต ดังนั้น คุณภาพของครู จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ การที่ครูสอนได้อย่างมีคุณภาพนั้น มีองค์ประกอบสนับสนุนหลายด้าน โดยจะต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครู และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวครู จึงจะทำให้พิจารณาประสิทธิภาพการสอนของครูได้อย่างครอบคลุม จากทฤษฎีและแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มาจากเหตุ กล่าวคือ ถ้าเราสามารถรู้เรื่องของสิ่งที่กำหนดหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด เราสามารถตั้งกฎได้อย่างแน่นอน และสามารถนำไปใช้ในการทำนายพฤติกรรมล่วงหน้าได้

ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของสังคม อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ส่งผลให้ความต้องการทางการศึกษามากขึ้น ประชาชนต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด วิถีทางในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลกระทบต่อบทบาทและมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูด้วย ปัญหาของวิชาชีพครูที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ฐานะของครูในสังคมไทยด้อยลง การยกย่องนับถือครูลดลง ทั้งนี้มีปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลายประการ ทั้งที่เกิดจากผู้ประกอบอาชีพครูเอง เกิดจากสถาบันผู้ผลิต

ครูและเกิดจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้ (วิทยาลัยครูธนบุรี, 2528)

ปัญหาอุดมการณ์ของครู หรือวิญาณของความเป็นครู เช่น จากสาขาของสังคมภายนอกมองเห็นว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย คนที่มาเรียนส่วนมากคือ ผู้ที่ไปไหนไม่ได้สวัสดิการของอาชีพครูแต่ละระดับแตกต่างกันมาก สวัสดิการอาชีพครูมิได้รับความเป็นธรรม ความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำในด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ และอุปกรณ์ในระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ครูเอาเวลาราชการไปทำงานส่วนตัว ละทิ้งหน้าที่ ครูไม่ทำตัวเป็นผู้นำ และไม่ทำตัวให้เป็นทีเคารพของชาวบ้าน ครูบางคนมีความรับผิดชอบและเสียสละน้อย ครูขาดความรับผิดชอบ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีนิสิต หรือนักศึกษามาฝึกสอน

ปัญหาด้านวิชาการของครู ขาดครูที่มีความรู้ทางด้านพลศึกษา ดนตรี การเกษตร การช่าง การพัฒนาชุมชน วิชาความรู้ที่เรียนมาแต่ไม่ได้ใช้ เพราะมุ่งเรียนเพื่อศึกษาต่อ วิชาความรู้ที่ต้องใช้แต่ไม่ได้เรียน เช่น วิชาเกี่ยวกับงานธุรการ งานบริหาร จริยศึกษา การพัฒนาชุมชน ฯลฯ

ปัญหาเรื่องการสอนของครู ครูขาดความรู้ความสามารถ ขาดประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการสอน สอนเนื้อหาผิด ไม่ตั้งใจสอนให้เต็มตามเวลาที่กำหนด ไม่เตรียมการสอน ไม่บันทึกการสอน เอางานส่วนตัวไปทำในเวลาราชการ ทั้งขึ้นเรียนโดยไม่มีเหตุผลอันควร เกียจคร้าน เจ็บป่วย ลาบ่อย ๆ แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ในการสอนต่ำ สอนนอกเรื่อง ไม่ตรงเนื้อหาวิชา ครูไม่ใช้สื่อการสอน ครูสอนวิชาอื่นที่ไม่ตรงกับวิชาเอก-โทที่เรียนมา การสอนของครูไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ปัญหาด้านความประพฤติของครู ครูแต่งกายไม่สุภาพ ถือเกียรติว่าได้ปริญญามาแล้วไม่เคยกับชาวบ้าน เข้ากับครูใหญ่ไม่ได้ เพราะครูใหญ่ไม่มีปริญญายุคจ้าว้าว มีปัญหาเรื่องชู้สาว หมกมุ่นในอบาสมุขและการพนัน มีความประพฤติส่วนตัวไม่เหมาะสมกับอาชีพ ไม่ตรงเวลา

ปัญหาการปกครองและการอบรมสั่งสอนของครู นักเรียนไม่เคารพเชื่อฟังครูเพราะไม่ศรัทธาในตัวครู ครูไม่เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ครูทำ

โทษเด็กไม่ได้เลย เพราะบิดามารดาเข้าข้างเด็ก ผู้บริหารไม่เอาใจใส่ต่อการปกครอง ครูมีอคติต่อเด็ก ครูไม่เป็นแบบฉบับที่ดีในด้านความประพฤติ จรรยา มารยาทที่ดีแก่เด็ก

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เกิดจากตัวครูเอง เช่น ครูขาดความรู้ไม่กระตือรือร้น ในการเฝ้าหาความรู้ ความประพฤติของครูไม่ดี ไม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่มีอุดมคติ หรืออุดมการณ์ของความเป็นครู หรือขาดจิตสำนึกของความเป็นครูนั่นเอง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2525) ได้ทำการวิจัยพบว่า คุณภาพของครู ความรู้ความสามารถ ความศรัทธา อุดมการณ์และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงแก้ไข ครูไม่เข้าใจว่าครูที่ดีมีลักษณะอย่างไร ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ครูบางคนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ไม่เหมาะสมกับที่สังคมยกย่องว่าเป็นบุพชนียบุคคล ไม่ประพฤติตนตามหลักแห่งความเป็นครูเป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าครูขาดจรรยาบรรณของความเป็นครู ดังนั้น ครูควรได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูให้มีความรู้ความสามารถในการสอน และการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ รวมถึงการมีบุคลิกภาพ และคุณธรรมของความเป็นครูที่ดี เป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมว่า เป็นวิชาชีพชั้นสูง เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คุรุสภาซึ่งเป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะองค์กรส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2533 ไว้ 4 ด้าน คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนา (เลขาธิการคุรุสภา, 2537) และพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูให้สามารถนำไปปฏิบัติ ประเมินพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของครูให้มีความมั่นคง มีเกียรติศักดิ์ศรีเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของครูให้เหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2537 ที่คุรุสภากำหนด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ การรับรู้ความสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมของครู ตามตัวแปรต่อไปนี้

- (1) เพศ
- (2) อายุ
- (3) อายุราชการ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มี เพศ อายุ และอายุราชการต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ การรับรู้ความสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

- 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2538

3) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

(1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- ก. เพศ
- ข. อายุ
- ค. อาชวราชการ

(2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้น คือ ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ และตรงกับสภาพที่เป็นจริง

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 1) ครู หมายถึง ข้าราชการครู ผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ในปีการศึกษา 2538
- 2) พฤติกรรมของครู หมายถึง ตัวบ่งชี้ถึงความสามารถในการปฏิบัติภารกิจของครู ที่สามารถสังเกตได้ ในขณะที่ครูกำลังปฏิบัติภารกิจหรือแสดงความสามารถในการทำงานต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2537 ที่คุรุสภากำหนด
- 3) โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 15 โรงเรียน
- 4) ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อหรือความรู้สึกเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งไม่เป็นการผิดหรือถูก แต่เป็นแนวทางที่เห็นว่าได้ปฏิบัติทุกครั้ง บ่อยครั้ง ปานกลาง น้อยหรือน้อยที่สุด หรือเห็นว่า มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยหรือน้อยที่สุดอย่างใดอย่างหนึ่ง

5) เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ที่คุรุสภาได้พัฒนาเกณฑ์จากเดิม 4 ด้าน คือ รอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมจรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนาเป็นเกณฑ์มาตรฐาน 11 ข้อ เมื่อพ.ศ. 2537 โดยกำหนดให้เป็นเกณฑ์ของการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ดังนี้

- (1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ
- (2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับนักเรียน
- (3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- (4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- (5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
- (6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน
- (7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
- (8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- (9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
- (10) ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน
- (11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

6) การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง ครูได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ที่องค์กรหรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนาและการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

7) การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับนักเรียน หมายถึง ครูตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น ๆ โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

8) การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ครูใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจความต้องการของผู้เรียนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน แต่ละคนอย่างเป็นระบบ

9) การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง ครู เลือกใช้ ปรับปรุงหรือสร้าง แผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอน ในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

10) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง ครู ประดิษฐ์คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมือ อุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

11) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวร หมายถึง ครูจัดการเรียน การสอนมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพ ความแตกต่างของบุคคล ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลาย ได้ด้วย ตนเองก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติ จนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียน ตลอดไป

12) การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบหมายถึง ครูได้รายงานผลการพัฒนาผู้เรียน ที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอน ให้ ครอบคลุมในรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการ พัฒนา เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมการเรียน การสอนที่นำมาใช้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอน วิธีการใช้ เทคนิค วิธีการหรือนวัตกรรมนั้น ๆ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามวิธีการที่ กำหนดที่เกิดกับผู้เรียน เสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

13) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง ครูมีการแสดงออก ประพฤติ และปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรม ที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

14) การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ครู ตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงาน ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

15) การร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง ครูตระหนักในความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนด้วยความเต็มใจ

16) การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง ครูได้ค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1) ผลจากการวิจัยจะเป็นข้อสนเทศ (Information) ให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางพิจารณาปรับปรุง และพัฒนาพฤติกรรมของครูผู้สอนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

2) ผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนและสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู